

Operationele ontwikkeling van de Nederlandse *Special Operations Forces*, 2005-2010

G.R. Dimitriu – majoor der Infanterie

G.P. Tuinman – kapitein der Infanterie b.d.

Drs. M. van der Vorm – eerste luitenant der Artillerie *

Op 22 maart 1942 begon een kleine groep Nederlandse militairen aan de zware Commando Basic Training in Achnacarry (Schotland). Deze datum geldt als oprichtingsdatum voor het Korps Commandotroepen (KCT), dat deze maand dus 70 jaar bestaat. De 'groene baretten' nemen een bijzondere plaats binnen de krijgsmacht in. De redactie prijst zich gelukkig dat drie jonge collega's hun kennis van en (eigen) ervaring met het recente optreden van Nederlandse Special Forces – commando's en mariniers – in Afghanistan met de lezers willen delen.

In augustus 2003 verlieten de Nederlandse commando's Afghanistan na een missie in de omgeving van de hoofdstad Kabul. Hoewel de Nederlandse *Special Operations Forces* (SOF) daar vanaf 2002 een belangrijke bijdrage hadden geleverd, was het geen missie die het uiterste van de eenheden had gevegd. Het zou nog twee jaar – en een tussentijdse missie naar Irak – duren eer elementen van de Nederlandse SOF weer naar Afghanistan zouden terugkeren, voor drie opeenvolgende missies in het zuiden. Ook in deze drie missies zouden de Nederlandse SOF relatief korte perioden in Afghanistan doorbrengen. Ditmaal kwamen de SOF echter voor grotere uitdagingen te staan.

Allereerst was er de ontplooiing van de *Special Forces Task Group Afghanistan* (SFTG-A) van april 2005 tot en met april 2006 in Kandahar; een missie onder *Operation Enduring Freedom* (OEF). De ISAF-missie in Uruzgan tot december 2007 als *Special Forces* taakgroep *Viper* sloot daar direct op aan. Na een operationele pauze van bijna anderhalf jaar ving een derde missie aan, wederom in Uruzgan, van *Task Force* (TF) 55, die duurde van april 2009 tot en met augustus 2010.

Mijlpalen

De inzet van Nederlandse SOF – het KCT en de *Special Forces* van het Korps Mariniers – in Afghanistan van 2005 tot 2010 kende een aantal mijlpalen. Allereerst was Nederlandse SOF niet eerder in de recente geschiedenis ingezet in een dergelijk hoog geweldsspectrum en met zo'n robuust mandaat. Ook de operationele

* George Dimitriu is uitgezonden met de eerste rotatie van TF55. Gijs Tuinman is uitgezonden met de tweede rotatie van SFTG-A, de tweede rotatie van SFTG Viper en de tweede rotatie van TF55. Martijn van der Vorm is onderzoeker bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en een van de auteurs van het onlangs gepubliceerde boek *Callsign Nassau, het moderne Korps Commandotroepen 1989-2012*.

omstandigheden en de toegang tot technologisch hoogwaardige middelen was uniek. Tot slot slaagden de Nederlandse SOF erin zich gedurende deze periode te ontwikkelen, waardoor het uiteindelijk lukte om een breed pallet aan activiteiten (ook wel *full spectrum* speciale operaties¹) uit te voeren.

De vele nieuwe ervaringen van de drie missies hebben bijgedragen tot inzichten over het plannen en uitvoeren van speciale operaties. Of het nu de nationale politieke en militaire leiding was die de randvoorwaarden voor operaties oplegden, de Commandant van ISAF die door richtlijnen de operationele mogelijkheden beïnvloedde, de *insurgency* waarmee Nederlandse SOF in Afghanistan werd geconfronteerd of de beperkte beschikbaarheid van schaarse maar noodzakelijke middelen – al deze factoren hebben de ontwikkeling van de Nederlandse SOF beïnvloed.

De vraag is nu waartoe dat heeft geleid. Hoe werd er in 2005 over inzet van SOF gedacht? Wat is er sinds die tijd veranderd? Dat brengt ons tot de hoofdvraag van dit artikel: tot welke inzichten en ontwikkelingen heeft de inzet van Nederlandse Special Operations Forces in de periode 2005 tot 2010 in Afghanistan geleid? Met dit artikel beogen we de nieuwe ontwikkelingen niet alleen inzichtelijk te maken maar ook te verklaren.

Opzet artikel

We richten ons op de drie SOF-missies in Afghanistan die plaatsvonden in de periode 2005-2010. We willen de ontwikkeling van Nederlandse SOF voor een breder publiek inzichtelijk maken, zonder daarbij afbreuk te doen aan de operationele veiligheid. We benadrukken dan ook dat de analyse in dit artikel louter is gebaseerd op open bronnen. De operaties van SOF vinden veelal plaats met een hoge mate van geheimhouding, en niet alle gebeurtenissen en besluitvormingsprocessen zijn openbaar.

We beseffen dan ook dat we niet volledig kunnen zijn. Niettemin menen we dat hetgeen bekend is in open bronnen voldoende mogelijkheden biedt om enkele ‘rode draden’ te ont-rafelen en voorzichtige conclusies te trekken.

Uiteraard zijn de ontwikkelingen rond het hedendaagse denken over SOF ook ingegeven door de (operationele) ervaringen in de jaren daarvoor, maar deze vallen buiten de reikwijdte van dit artikel.

In het eerste gedeelte introduceren we het onderwerp SOF en speciale operaties aan de hand van een aantal kenmerken en begrippen. Vervolgens onderwerpen we de drie missies aan een analyse, waarbij we ons per missie richten op de relevante factoren van invloed. Om enige consistentie te waarborgen behandelen we bij de drie missies dezelfde factoren conform de volgende drie deelvragen. Ten eerste, in welke mate hebben nationale politieke factoren en het publieke discours over de Nederlandse troepeninzet het optreden van Nederlandse SOF beïnvloed? Ten tweede, welke invloed hadden externe actoren en factoren zoals de inbedding binnen de OEF- of ISAF-bevelsstructuur en de lokale (Afghaanse) omgeving op de Nederlandse SOF? En ten slotte, wat was de invloed van deze factoren op de daadwerkelijke uitvoering van speciale operaties?

Begripsbepaling

De studie van SOF en speciale operaties kenmerkt zich door een gebrek aan wetenschappelijke diepgang en een beperkte hoeveelheid beschikbare empirische data.² Iedereen heeft een beeld bij speciale operaties, maar er is geen eensluidende opvatting. Een bruikbare definitie in de literatuur spreekt van: ‘[s]mall scale, clandestine, covert or overt operations of an unorthodox and frequently high-risk nature, undertaken to achieve significant political or military objectives in support of foreign policy’, gekarakteriseerd door, ‘either simplicity or complexity, by subtlety and imagination, by the discriminate use of violence, and by oversight of the highest level’.³

De strateeg Colin Gray definieert speciale operaties op de volgende wijze: ‘special operations are political-military activities tailored to achieve specific, focussed objectives [...] and conducted by units which adapt with great flexibility to the demands of each challenge’.⁴

FOTO: AVDD, H. KEERIS

De SFTG-A in Zuid-Afghanistan was voorbereid op gevechten, maar zou uiteindelijk weinig strijd hoeven leveren

Militaire doctrines hanteren gelijksoortige definities. Zo kent de NAVO de volgende: *‘Military activities conducted by specially designated, organized, trained and equipped forces using operational techniques and modes of employment not standard to conventional forces. These activities are conducted across the full range of military operations independently or in coordination with operations of conventional forces to achieve political, military, psychological and economic objectives. Politico-military considerations may require covert or discreet techniques and the acceptance of a degree of physical and political risk not associated with conventional operations’*.⁵

Volgens de NAVO zijn de *principal tasks* van SOF: *Special Reconnaissance and Surveillance (SR&S), Direct Action (DA)* en *Military Assistance (MA)*.⁶

Hoewel de definities van elkaar verschillen, komen enkele aspecten meerdere malen naar voren. Allereerst is er de relatie met het poli-

tieke en het militair-strategische niveau. James Kiras noemt daarbij het onderscheid tussen de aard van de activiteiten en de effecten ervan. Zo beschouwt hij speciale operaties als tactische acties met een strategische doelstelling.⁷ Een tweede overeenkomstig punt in de definities is flexibiliteit, ook tijdens complexe en zware operaties. Tot slot kenmerken speciale operaties zich door een mate van onorthodox, verrassend en gericht optreden. Dit zijn elementen die William McRaven ook gebruikt in zijn standaardwerk over speciale operaties. Hij betoogt daarin dat succes van speciale operaties afhangt van ‘relatieve superioriteit’, ofwel plaatselijk en tijdelijk overwicht.⁸ Vooral nog lijken de hier genoemde kenmerken tijdloze begrippen, al is er sprake van een verschuivend paradigma sinds de terroristische aanslagen van 11 september 2001.

Sinds deze aanslagen is namelijk de vraag naar SOF toegenomen en zijn SOF steeds vaker de

'force of choice' bij bestrijding van terrorisme.⁹ Volgens David Tucker en Christopher Lamb zijn SOF een uitermate geschikt middel om in te zetten tegen terroristen of irreguliere dreiging, bij voorkeur ingebed op nationaal niveau.¹⁰ Naast terrorismebestrijding heeft ook Military Assistance (hiermee bedoelen we het trainen van en samenwerken met lokale paramilitaire of veiligheidstroepen) een hoge vlucht genomen.¹¹ Vooral het voorspoedig verloop in de beginfase van Afghanistan, waarbij Amerikaanse SOF met de *Northern Alliance* binnen enkele maanden het Taliban-regime verdreven, was indrukwekkend.

Maar ook in Irak zijn dergelijke successen geboekt, waaronder met de Koerdische milities in het noorden.¹² De successen van SOF hebben hun weerslag op de politieke en militaire leiding. Sinds 2001 zijn SOF-budgetten toegenomen, SOF-eenheden uitgebreid, is de operationele inzet meer dan verdubbeld en vindt de inzet plaats over de gehele wereld.¹³ Hoewel dit voornamelijk geldt voor de Verenigde Staten blijkt uit onderzoek dat deze trend ook is waar te nemen in andere westerse landen.¹⁴

Door de geboekte successen speculeren sommige wetenschappers en journalisten dat SOF-gedomineerde campagnes wellicht de toekomst zijn.¹⁵ Volgens Kalev Sepp zijn: *'Special Forces [...] in the best political and military position to provide a sufficient answer, the better option, and the weapon of choice to respond to the conflicts of the new century'*.¹⁶ Dit is overigens niet alleen toe te schrijven aan het succes van SOF. Met de groeiende publieke tegenzin en de afnemende politieke bereidheid voor langdurige, grootschalige troepeninzet blijken SOF steeds meer een kosteneffectief alternatief voor een grote conventionele troepenmacht.¹⁷ Dit geldt in het bijzonder wanneer er sprake is van een complexe operationele omgeving met een hoge dreiging, zoals in Irak en Afghanistan.

Al met al heeft het denken over de inzet van SOF en de uitvoering van speciale operaties internationaal het afgelopen decennium een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Hoe heeft zich dat nu gemanifesteerd in Nederland?

De Nederlandse krijgsmacht kent verschillende SOF-eenheden. Het Korps Commandotroepen (KCT) van de Koninklijke Landmacht is daarvan waarschijnlijk de bekendste. Daarnaast zijn er de Unit Interventie Mariniers (UIM, de voormalige Bijzondere Bijstandseenheid Mariniers) en de Maritieme Speciale Operaties Compagnie (MSO-compagnie) van het Korps Mariniers. Deze eenheden hebben bij de hierna beschreven missies nauw samengewerkt.

Sinds de instelling van de Ministeriële Kerngroep Speciale Operaties in 2000 neemt de inzet van SOF een bijzondere positie in binnen de besluitvorming voor militaire missies. Deze kerngroep kan besluiten tot de uitvoering van een speciale operatie zonder vooraf het parlement te informeren, waarbij de verantwoording pas achteraf dient te worden afgelegd. Overigens kan de kerngroep ook besluiten om het parlement wel vooraf te informeren. Binnen de kerngroep is iedere coalitiepartij door ten minste één minister vertegenwoordigd.¹⁸

De Nederlandse SOF nemen geen aparte plaats in binnen de krijgsmacht. Beheersmatig valt het KCT onder de Koninklijke Landmacht; de MSO-compagnie en de UIM vallen onder de Koninklijke Marine. Bij inzet worden de Nederlandse SOF aangestuurd door de afdeling Joint Speciale Operaties (JSO) van de Directie Operaties van de Defensiestaf.

Het toegenomen belang van Nederlandse SOF blijkt uit het feit dat deze eenheden tegen de trend van bezuinigingen in de afgelopen decennia juist zijn gegroeid. Vóór 2005 werden SOF tijdens operaties vaak ingebed binnen conventionele eenheden in het operatiegebied ter plaatse. Deze trend werd met de missie van de SFTG-A naar Kandahar doorbroken.¹⁹

De Special Forces Task Group Afghanistan, 2005-2006

Na de omverwerping van het Taliban-regime en het uiteenslaan van het Al Qaida-netwerk aan het einde van 2001, werd Afghanistan al snel een zijtoneel in de door de Verenigde Staten geïnitieerde *Global War on Terror*. Met name

de Amerikanen hadden hun aandacht en middelen geconcentreerd op Irak. Het proces van *state building* werd voornamelijk overgelaten aan de bondgenoten van *International Security Assistance Force* (ISAF).²⁰

Deze NAVO-missie had tot doel de nieuwe Afghaanse regering te ondersteunen in het vestigen van haar gezag, al reikte dit gezag aanvankelijk niet veel verder dan de hoofdstad Kabul. In het zuiden en oosten van Afghanistan bleef ondertussen de door de VS gedomineerde *Operation Enduring Freedom* (OEF) actief om op de restanten van de Taliban en Al Qaida te jagen. De SOF-eenheden van *Enduring Freedom* werden aangestuurd door de *Combined Joint Special Operations Task Force* (CJSOTF). Deze staf was gevestigd op de vliegbasis Bagram, nabij Kabul.²¹

Politieke besluitvorming

Al ruim voor de inzet van de *Special Forces Task Group Afghanistan* (SFTG-A) in Zuid-Afghanistan hadden de Verenigde Staten Nederland verzocht om het gevecht tegen het internationale terrorisme te ondersteunen met speciale eenheden.²² Het zou echter een aantal jaar duren voordat het daar echt van zou komen. Het was toenmalig minister van Defensie Kamp zelf die stelde dat Special Forces geschikt waren voor een dergelijke missie vanwege hun bijzondere opleiding.²³

Dit resulteerde uiteindelijk in de missie die 'Operatie Benno' werd gedoopt, een verwijzing naar de ere-commando Prins Bernhard, die kort daarvoor was overleden. Om de onduidelijkheid over het karakter van de missie weg te nemen en de rechtspositie van het personeel te borgen, maakte het ministerie van Defensie eind april bekend dat het de 'tijd van oorlog' van toepassing verklaarde op de inzet.²⁴

Het besluit over de inzet van de speciale eenheden van het KCT en het Korps Mariniers zorgde voor enige verdeeldheid in de Tweede Kamer. Nadat de ministers Henk Kamp (Defensie) en Ben Bot (Buitenlandse Zaken) op 25 februari 2005 de Tweede Kamer informeerden over het voornemen om Nederlandse SOF in te zetten in Zuid-Afghanistan ontstond er een debat.

Een aantal leden van de Tweede Kamer uitte kritiek op het feit dat de ministers de artikel-100 procedure niet hadden toegepast maar waren teruggevallen op de procedure voor speciale operaties.²⁵ Ook het feit dat ruim drie jaar na het vallen van het Taliban-regime nog steeds werd gerefereerd aan artikel 51 van het VN-Handvest leidde tot opmerkingen van

De successen van SOF hebben hun weerslag op de politieke en militaire leiding

Kamerleden.²⁶ Artikel 51 was immers ingeroepen in de tijd dat het regime in Afghanistan nog werd beschouwd als vijandig, maar Tweede Kamerlid Bert Koenders (PvdA) vroeg zich tijdens het debat af of daar sinds het verdrijven van de Taliban in december 2001 en het installeren van Karzai nog wel sprake van was.²⁷ In een brief volgend op het debat stelde minister Bot dat de dreiging van Al Qaida en de Taliban vanuit Afghanistan nog altijd bestond en dat daarmee het recht op zelfverdediging van kracht bleef. Hiermee was volgens de regering de nieuwe deelname aan *Enduring Freedom* gerechtvaardigd.²⁸

Debat over gevangenen

Een tweede punt van discussie was de problematiek omtrent gevangenen. In die periode waren de dubieuze praktijken in Guantanamo Bay reeds publiekelijk bekend. Nederlandse politici hadden zich hier al een aantal malen tegen afgezet.²⁹ Met name Farah Karimi van GroenLinks benadrukte de onrechtmatige gang van zaken in de gevangenis op Cuba en drong

aan op een helder juridisch kader voor de Nederlandse Special Forces.³⁰ Hiertegenover stonden andere politici. Zo schoof Tweede Kamerlid Hans van Baalen (VVD) de discussie terzijde met de mededeling dat hij de missie niet afhankelijk wilde maken van de kwestie Guantanamo Bay.³¹ Deze kwestie zou veelvuldig terugkomen in de debatten over troepeninzet de jaren daarna.

FOTO AVDD, H. KEERIS

Chinook-helikopters vervoerden de Nederlandse operators van en naar het tweehonderd kilometer van de hoofdbasis gelegen operatiegebied, en bevoorraden hen daar

Voor- en tegenstanders

Tot slot het debat over het doel van de missie zelf. De VVD beschouwde de missie als een onderdeel van de strijd tegen het internationaal terrorisme. Terrorisme dat moest worden bestreden in Afghanistan, wilde het op termijn geen dreiging vormen voor Nederland.³² Ook het CDA beschouwde de SOF-missie als een strijd ‘tegen de terroristen die ook hier trainen en flatgebouwen kunnen laten ontploffen’.³³

De PvdA-leden stelden in het slotdebat voorafgaande aan de missie dat er in hun ogen te weinig duidelijkheid was over de aard en de effectiviteit van de missie. Hoewel de ministers Kamp en Bot in hun brief schreven dat de SOF zich vooral zouden richten op het vergaren van inlichtingen, het uitvoeren van verkenningen en zich eventueel zouden toeleggen op gevechtsacties, vond de PvdA de doelstelling toch te vaag. Zij stonden naar eigen zeggen weliswaar ‘pal [...] in de strijd tegen terrorisme’, maar zouden vanwege het ontbreken van een duidelijk doel uiteindelijk geen steun geven aan de inzet van de Special Forces.³⁴ Ook GroenLinks en de SP stemden niet in met de missie. De

tegenstand bleek echter een minderheid aangezien het CDA, de VVD, de LPF, D66, de CU en de SGP de missie wel steunden.

Operationele factoren tijdens de inzet van de SFTG-A

De SFTG-A ontplooidde in april 2005 in de zuidelijke provincie Kandahar. Het vliegveld van Kandahar-stad werd de uitvalsbasis voor de Nederlandse *Special Operations Task Group* (SOTG). Liaisonofficiërs geplaatst bij CJSOTF zorgden voor coördinatie en het uitwisselen van informatie. Ook was binnen CJSOTF voor de duur van de missie een Nederlandse SF-officier in de hoedanigheid van *Red Card Holder* (RCH) gestationeerd die namens de Commandant der Strijdkrachten (CDS) het Nederlandse mandaat bewaakte.³⁵

De Nederlandse regering had besloten om de Nederlandse SOF te laten opereren in de zuidelijke districten Shorabak en Registan, aan de grens met Pakistan. Het operatiegebied, dat bekend stond als ‘Windmill’, bestond voornamelijk uit woestijngebieden en was zeer dunbevolkt.³⁶ Het inlichtingenbeeld van het gebied, met een omvang van honderd bij tweehonderd kilometer, was bovendien zeer beperkt. De andere SOF-eenheden hadden, voornamelijk door gebrek aan mankracht, dit gebied grotendeels links laten liggen.³⁷

De organisatie van de SFTG-A was robuust in vergelijking met eerdere missies. De eenheid bestond uit acht SOF-teams met een eigen helikopterdetachement bestaande uit vier CH-47D helikopters (Chinook), een verkenningspeloton voor beveiligings- en bewakingstaken en een staf met de geëigende functionaliteiten.³⁸ De beschikbaarheid van *enablers* en uitgebreide stafcapaciteit bood de SOF een groot scala nieuwe mogelijkheden. De uitbreiding van de inlichtingencapaciteit en de beschikbaarheid van eigen helikopters maakten bijvoorbeeld een eerste aanzet tot *intell-driven* operaties mogelijk.

De afstand tussen het operatiegebied en de Nederlandse uitvalsbasis, *Forward Operating Base* (FOB) Achnacarry, besloeg 200 tot 300 kilo-

meter. Dit had een aantal gevolgen voor het optreden. Ten eerste beperkte de afstand de mogelijke wijzen van inzet in het operatiegebied. Voor transport van en naar Windmill had de SFTG-A twee mogelijkheden: inzet met helikopters of met de eigen wielvoertuigen.³⁹ Vanwege de capaciteit van het helikopterdetachement konden er slechts maximaal twee ploegen aan personeel en twee voertuigen intern worden beladen. Om al het personeel en materieel naar het operatiegebied te verplaatsen waren roulatieschema's noodzakelijk.

Een tweede gevolg van de grote afstanden was de mate van ondersteuning in geval van calamiteiten. Steun in de vorm van vuursteun of directe steun door overige eenheden was maar beperkt mogelijk. Daarom besloot de leiding van de SFTG-A om met grotere elementen te opereren en ploegen als het ware te clusteren.⁴⁰ Door twee ploegen te beschouwen als de kleinst mogelijke zelfstandig optredende eenheid kon zelfstandigheid en onafhankelijkheid worden gegarandeerd. In tegenstelling tot wat tot dan toe gebruikelijk was, vormde de enkele ploeg dus niet langer de basis van operaties. De inzichten die de SFTG-A op deed over het optreden met grotere verbanden droegen bij aan de ontwikkeling van het meervoudig ploegoptreden.

De eerste SOF-operaties

Met de hiervoor beschreven organisatiestructuur begonnen de Nederlandse SOF in de zomer van 2005 met het uitvoeren van heimelijke verkenningsoperaties langs de grens met Pakistan. Doel van de Nederlandse SOF-operaties was de vermoedelijke infiltratieroutes vast te stellen om later de *insurgents* op deze routes aan te kunnen grijpen.⁴¹ Al snel bleek dat het operatiegebied erg rustig was. Hoewel de frequentie van de gevechtshandelingen en aanslagen in Afghanistan vanaf 2003 wel langzaam maar zeker toenam, ging dat grotendeels aan Shorabak en Registan voorbij. De districten leken door de opstandelingen voornamelijk te worden gebruikt als infiltratieroutes vanuit Pakistan.⁴²

Gedurende de eerste verkenningen van de SFTG-A werden er dan ook geen grote bewegin-

gen of dreiging door Taliban of Al Qaida onderkend.⁴³ Heimelijke observatiemissies in de zomer van 2005 langs vermoedelijke infiltratieroutes vanuit Pakistan leverden nauwelijks informatie op. Hierop besloot de SFTG-A om de koers te wijzigen en de bevolking actief te benaderen om zo meer inlichtingen te vergaren.⁴⁴ De ploegen voerden operaties uit waarbij ze voor langere tijd in het gebied bleven en medische hulp verleenden aan de lokale bevolking. Uit de eerste contacten met de bevolking bleek dat er sprake was van intimidatie, drugshandel en tribale conflicten over de toegang tot het schaarse water. Hoewel hierbij vaak de schuld werd gelegd bij de Taliban, bleek dit vooral een methode om de eigen rivalen in een kwaad daglicht te stellen bij de internationale troepen. Niettemin leidde de nieuwe aanpak wel tot een beter inlichtingenbeeld.

Een nieuw geografisch aandachtsgebied

Inlichtingen vormden eind 2005 ook de basis van een hernieuwde geografische focus. De aandacht werd verlegd naar de provinciegrens met Helmand. In dit onherbergzame gebied zouden volgens de verkregen inlichtingen routes lopen waarlangs opstandelingen naar Helmand en Kandahar-stad trokken.⁴⁵ Tegelijk met de nieuwe geografische focus was er ook sprake van een verschuiving in de wijze van optreden. Werden de helikopters eerder vooral beschouwd als transportmiddel, vanaf deze periode vormden de helikopters steeds meer een essentieel onderdeel van het operatieconcept.

In tegenstelling tot de situatie aan de oostgrens leidden de operaties in het nieuwe aandachtsgebied al snel tot een vijftal confrontaties.⁴⁶ Gedurende de eerste maanden van 2006 werden teams ingezet in de provincie Helmand, aangrenzend aan JSOA Windmill, om smokkel en infiltratieroutes naar het noorden van Afghanistan te verstoren. Een aantal keren wisten elementen van de SFTG-A opstandelingen en drugstransporten te onderscheppen, waarbij het twee keer kwam tot een vuurgevecht.

De nauwe samenwerking met het helikopterdetachment zorgde ervoor dat de in beslag genomen spullen, de *insurgents* en gewonden

FOTO KCT

Met hulpgeldten bouwde de SFTG-A watervoorzieningen in droge, verafgelegen gebieden

snel afgevoerd konden worden. Bovendien waren de helikopters belangrijk voor bevoorradings te velde; ze vergrootten het voortzettingsvermogen. Kortom, de koerswijziging wierp haar vruchten af.⁴⁷

Flexibiliteit door inbedding in SOF-structuur

De operationele flexibiliteit was mede ingegeven door de internationale bevelsverhoudingen. Het was uniek in de Nederlandse geschiedenis dat de Nederlandse SFTG-A onder rechtstreeks bevel stond van het Amerikaanse CJSOTF-hoofdkwartier in Bagram. De planning en goedkeuring van operaties verliep volledig binnen de SOF-commandostructuur.⁴⁸ Door de rustige situatie in het operatiegebied kon de SFTG-A aanvankelijk maar ten dele bijdragen aan het overkoepelende campagneplan waarmee het vanuit Bagram werd aangestuurd. De SFTG-A had hierdoor de mogelijkheid om zelf operaties te ontwikkelen naar aanleiding van inlichtingen over de plaatselijke situatie. Ook bleken de nationale uitgangspunten over de inzet doorslaggevend bij de pogingen van

de CJSOTF-staf om de Nederlandse taakgroep elders in te zetten. In het najaar van 2005 kwamen er berichten vanuit Bagram dat de door de coalitie gestelde doelen in het Nederlandse operatiegebied waren behaald en dat de Nederlanders op een andere locatie wellicht beter konden worden ingezet. Hoewel de Nederlandse regering een aantal maal toestemming gaf om in een gebied in Helmand, grenzend aan de provinciegrens, te opereren gaf ze niet toe aan permanente wijziging van het operatiegebied en bleef de SFTG-A in Windmill actief.⁴⁹

Buiten de operationele vrijheid die de internationale bevelsverhouding bood, had de internationale inbedding vooral grote invloed op de ervaringen met het gebruik van vuur- en luchtsteun. Nederlandse SOF-eenheden hadden voor de missie in Zuid-Afghanistan relatief beperkte kennis en ervaring met de inzet van *Close Air Support* (CAS) en grondgebonden vuursteun. Deze middelen waren in 2005 in ruime mate en in een grote verscheidenheid in het operatiegebied aanwezig. Hierdoor werd het nut

bevestigd van de inbedding van *Forward Air Controllers* (FAC'ers) op ploegniveau. Hoewel de daadwerkelijke inzet van CAS en grondgebonden vuursteun tijdens Operatie Benno uitbleef, is door de missie het bewustzijn van het belang van vuursteun voor speciale operaties in planning en uitvoering sterk toegenomen.

Subconclusie

Wat heeft de missie SFTG-A al met al bijgedragen aan de inzichten over het Nederlandse SOF-optreden? Uit de debatten blijkt dat er politieke verdeeldheid was over de inzet van Nederlandse SOF. Die verdeeldheid was niet nieuw: met de inval in Irak was er ook sprake van politieke onenigheid over de inzet van militairen in het kader van de door de Verenigde Staten gedomineerde War on Terror. In die zin paste de discussie over de inzet van SOF in de debatvoering over de Nederlandse inzet in Irak en Afghanistan.

Anderzijds verschilde het debat procedureel en inhoudelijk wel degelijk van de discussie over andere militaire missies. Doordat de inzet van speciale operaties niet conform de artikel-100 procedure hoefde te verlopen, verliep het besluitvormingsproces tot de inzet van de SFTG-A sneller. En vanwege het geheime karakter van speciale operaties konden de betrokken ministers het zich bovendien permitteren weinig los te laten over de aard, het doel en het operatiegebied van de missie. Dit leidde echter wel tot kritische opmerkingen vanuit de oppositie. Zo stemde de PvdA niet in met de SOF-missie omdat de partij het doel niet duidelijk genoeg vond.

Kortom, de besluitvormingsprocedure voor speciale operaties en de grote mate van geheimhouding biedt de regering een relatief eenvoudige mogelijkheid tot de inzet van een grote missie met een robuust mandaat. Daartegenover staat dat dit negatieve gevolgen kan hebben voor het politieke draagvlak van de missie.

Na afloop toonden de ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken zich tevreden.⁵⁰ Met de conclusies uit de evaluatie van de missie gaven

de ministers de aanzet voor mogelijke toekomstige inzet van Nederlandse SOF en verdere professionalisering in lijn met ontwikkeling in de NAVO en de EU. Bovendien werd geconcludeerd dat de samenstelling van de SFTG-A een goed uitgangspunt bood voor de architectuur van toekomstige speciale taakgroepen.⁵¹ De laatste constatering is in lijn met de opvatting van de Nederlandse SOF-gemeenschap. De organisatiestructuur van de SFTG-A wordt nog steeds gebruikt als rolmodel in de hedendaagse discussie over het SOTG-optreden.⁵²

Al met al heeft Operatie Benno significant bijgedragen aan het denken over inzet van SOF. Niet eerder werden zoveel ondersteunende elementen als staf, inlichtingen, helikopters en EOD bijeen gebracht in een speciale taakgroep. De beschikbaarheid van de enablers en de uitgebreide stafcapaciteit bood legio nieuwe mogelijkheden voor SOF-optreden. Bij de planning van operaties had de SFTG bijvoorbeeld de beschikbaarheid over een robuuste inlichtingen-capaciteit en kon er worden gekozen uit verschillende inzetopties, waaronder helikopters.

Eveneens uniek was het feit dat Nederlandse SOF niet waren ingebed in of ondersteunend waren aan een conventionele taakgroep; de eenheid trad op binnen een SOF-organisatie. Hierdoor was de SFTG-A in staat om nuttige ervaringen op te doen op het gebied van lucht- en vuursteun.

Ook de operationele omgeving heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van SOF-optreden. Zo deed Nederlandse SOF ervaringen op met het meervoudig ploegoptreden en het verzamen van inlichtingen in een complexe en uitgestrekte omgeving. Aan de andere kant waren er ook beperkende omstandigheden. Zo bood het open terrein weinig mogelijkheden om verrassend, creatief en heimelijk op te treden.

Gedurende de missie deden niet alleen de operators op de grond veel ervaring op, ook de staf van de taakgroep maakte een ontwikkeling door. De operationele vrijheid stelde de staf immers in staat om zelf operaties te genereren in plaats van te wachten op een opdracht van

het hogere niveau. Dit kwam vooral tot uiting toen het vooraf verwachte optreden onder oorlogsomstandigheden uitbleef. De SFTG speelde hier flexibel op in door andersoortige, veelal minder kinetische, operaties uit te voeren en het aandachtsgebied te verleggen. Doordat de Nederlanders hun operaties zogezegd *bottom up* moesten initiëren en plannen, bestond de ruimte daartoe.

Task Group Viper en de missie in Uruzgan, 2006-2007

Voorafgaande aan de ontplooiing van ISAF-troepen in Zuid-Afghanistan (*stage III*) medio 2006 heerste er een zeker optimisme in de NAVO-hoofdkwartieren binnen en buiten Afghanistan.

De, onder andere, Britse, Canadese en Nederlandse militairen zouden zich niet primair bezighouden met het bestrijden van de insurgents, maar vooral het gezag van de regering in

Kabul uitbreiden en zorgdragen voor veiligheid.⁵³ Hierdoor zouden civiele instituties en economische groei in het gebied de kans krijgen om zich te ontwikkelen. De missie zou vooral draaien om het winnen van vertrouwen van de bevolking. De versterkingen die dit moesten bewerkstelligen bracht het totaal van de internationale troepenmacht op 46.000 militairen; bijna een verdubbeling ten opzichte van 2005.⁵⁴

Politieke debatten over de Nederlandse inzet in Uruzgan

Het besluit in februari 2006 tot de inzet van Nederlandse troepen naar Uruzgan was aanleiding voor een fel politiek debat.⁵⁵ De discussie concentreerde zich vooral op de (vermeende) tegenstelling tussen een 'vechtmis­sie' en een 'opbouwmissie'.⁵⁶ Hoewel de toenmalige ministers Ben Bot, Agnes van Ardenne en Henk

Kamp in hun Kamerbrieven over de missie de samenhang tussen veiligheid, stabiliteit en wederopbouw hadden benadrukt, bleef die kwestie gedurende de aanloop naar de missie in Uruzgan terugkomen in de debatten en in de media.⁵⁷

Critici in het parlement waren vooral bang dat de ISAF-missie zou overlappen met OEF, een missie die in hun ogen synoniem was geworden voor hardhandige terrorismebestrijding en weinig oog voor de lokale bevolking.

Evenals bij de missie van de SFTG-A was de behandeling van gevangenen wederom onderwerp van discussie. Een specifiek voorval dat in de aanloop van de missie in Uruzgan plaatsvond wakkerde de aandacht aan. In maart 2006 publiceerde *NRC Handelsblad* een artikel waarin stond dat Nederlandse troepen van de SFTG-A betrokken waren geweest bij aanhoudingen van Afghanen die in het Amerikaanse detentiesysteem waren verdwenen.⁵⁸ De oppositiepartijen PvdA, SP en GroenLinks – tevens de tegenstanders van de missie – eisten een verklaring en wilden in debat over de kwestie.⁵⁹ Minister Kamp verklaarde dat tijdens Nederlandse patrouilles weliswaar een aantal Afghanen waren overmeesterd maar dat de feitelijke aanhouding door Amerikaanse troepen was gebeurd. De Afghanen waren vervoerd naar een detentiefaciliteit in Bagram, zo verklaarde minister Kamp, waarna het lot van hen onbekend bleef.⁶⁰ De kwestie had weinig invloed op de lopende missie van de SFTG-A, maar ze was wel van invloed op het Uruzgan-debat.⁶¹

Nederlandse SOF-inzet nauwelijks onderwerp van discussie

Het feit dat ook Nederlandse speciale eenheden zouden worden ingezet tijdens de missie in Uruzgan kwam nauwelijks ter sprake tijdens de politieke discussies. In de initiële brieven over de missie kwam de deelname van Nederlandse SOF niet eens voor. Nederlandse SOF zouden volgens minister Henk Kamp dan ook een volledig andere taak krijgen dan tijdens OEF en gewoon onder de Nederlandse commandant van de ISAF-missie in Uruzgan vallen.

‘Er is geen special forces-operatie gepland in [Uruzgan]; er is alleen een ISAF-operatie. De commando’s vormen een onderdeel van de militaire eenheid. Zij hebben specifieke commandotaken, zoals [langdurige] verkenningen in moeilijke omstandigheden’, aldus de minister in een brief aan de Tweede Kamer.⁶² Gedurende de TFU-missie zouden Nederlandse SOF dus deel uitmaken van de TFU en geen specifieke speciale operaties uitvoeren. Niettemin achtte minister Kamp de bijdrage van Nederlandse SOF van groot belang voor het creëren van de noodzakelijke randvoorwaarden voor de TFU.⁶³

Ontplooiing van Nederlandse SOF in Uruzgan

Gelijktijdig met de Nederlandse troepen van de *Deployment Task Force* van de TFU, ontplooipte de *Special Forces Task Group Viper* in het voorjaar van 2006 naar Kamp Holland in Tarin Kowt, de provinciehoofdstad van Uruzgan. De missie van SFTG Viper verschilde beduidend van de missie van de SFTG-A. Allereerst verschilde de opdracht. Deze was missie volgens de minister van Defensie dus niet specifiek te karakteriseren als een speciale operatie. Ten tweede viel de SFTG Viper, zoals hiervoor al genoemd, in tegenstelling tot de periode in Kandahar niet onder een internationaal SOF-hoofdkwartier, maar was de taakgroep ingebed in de conventionele TFU. En in de derde plaats werd het relatief grote maar rustige grensgebied verruild voor Uruzgan, een gebied waar de insurgency welig tierde. Ten slotte vloeide uit voornoemde punten een andere taakorganisatie voort. Mede ingegeven door de inbedding en de gewijzigde taakstelling was ook de organisatie van de taakgroep aangepast.

De nucleus van taakgroep Viper bestond uit vier operationele teams met een minimaal versterkte compagniesstaf, zonder eigen helikopter-capaciteit of extra inlichtingenpersoneel, capaciteit van de Explosieven Opruimingsdienst (EOD) of overige ondersteuning.⁶⁴ Voor alle enabling capaciteiten moest Viper dus terugvallen op de TFU en de bondgenoten. Door deze factoren was de inzet van SFTG Viper op vele vlakken beduidend anders dan die van de SFTG-A. Hierna komt de invloed van voor-

FOTO/KCT

‘Close Air Support’ in het Derafshan-gebied op 19 juni 2006

noemde factoren op het optreden van de SFTG Viper uitgebreid aan de orde.

Grote mate van operationele vrijheid

Allereerst de inbedding van de SFTG Viper in de TFU, en de taakorganisatie. Beide factoren hadden gevolgen voor de planning en de uitvoering van operaties. De invloed daarvan wisselde echter tijdens de verschillende rotaties. Gedurende de eerste rotatie had de taakeenheid een relatief grote mate van operationele vrijheid. Ze diende de eigen operaties zelf te plannen, aangezien een grote TFU-staf vooralsnog ontbrak en de DTF zich richtte op de logistieke operatie.

Wel leunde Viper in die periode zwaar op internationale bondgenoten. Dit was enerzijds uit nood geboren, aangezien de Nederlandse voertuigen nog niet waren uitgerust met *jammers* die de signalen van *Improvised Explosive Devices* (IED’s) konden verstoren. Door te verplaatsen in het kielzog van de bondgenoten kon Viper toch van deze beveiligingsmaatregel gebruik maken.⁶⁵

De internationale samenwerking bracht meerdere voordelen met zich mee, zo blijkt onder meer uit het relaas van de eerste commandant van de rotatie.⁶⁶ Door de samenwerking was de taakgroep namelijk in staat om zich de karakteristieken van het operatiegebied en de demografische samenstelling snel eigen te maken.

Ook brachten de internationale contacten actuele kennis over de huidige manier van opereren, waaronder het gebruik van specialis- tische capaciteiten als *Intelligence, Surveillance* en *Reconnaissance* (ISR)-middelen en het optre- den met luchtsteun en vuursteun. Tot slot had- den de reeds aanwezige troepen al veel ervaring opgedaan in het bestrijden van de insurgency en deze werd gedeeld met SFTG Viper. Kortom, de internationale samenwerking was van grote waarde voor de taakgroep.

Inbedding in TFU beïnvloedt optreden

Nadat de TFU in augustus 2006 operationeel was geworden, kregen de gevolgen van de inbedding van de taakeenheid meer gestalte en veranderde het optreden van Viper. Aller- eerst verminderde de hoge mate van vrijheid die ten tijde van de DTF had bestaan. Steeds vaker werd Viper ingezet voor meer conventio- nele taken waaraan de Nederlandse *Battlegroup* niet toekwam.⁶⁷ Gedurende de verschillende rotaties ontwikkelde Viper zich tot een soort snelle reactiemacht die brandhaarden in het operatiegebied van de TFU moest bestrijden.

Ten tweede moest de taakeenheid voor enabling- capaciteiten terugvallen op de TFU, waarbij ze nu de schaarse capaciteit moest delen met regu- liere infanterie-eenheden.⁶⁸ Dit bevorderde de mate van zelfstandigheid en flexibiliteit niet. Tot slot beperkte de inbedding in de TFU-orga- nisatie ook de toegang tot schaarse middelen van hogere niveaus. Doordat SFTG Viper niet was ingebed binnen de SOF-structuur kreeg het minder gemakkelijk toegang tot schaarse mid- delen als ISR. Deels kon dit worden opgevangen door de samenwerking met internationale SOF- partners, maar mede door de organisatorische inbedding van SFTG Viper verwaterden de contacten gedurende de missie. Bovendien trok Australië in augustus 2006 zijn SOTG tijdelijk uit de provincie terug.

In plaats daarvan traden Nederlandse SOF steeds meer op met bijvoorbeeld het Neder- landse PRT en de verkenningpelotons van de *Battlegroup* om inlichtingen te vergaren over (de randen van) het Nederlandse operatie- gebied. Kortom, doordat Viper niet was ingebed

binnen de SOF-structuur, beperkte toegang had tot hoogwaardige middelen als ISR (dat voortvloeide uit de inbedding binnen de TFU) en eigen enabling-capaciteit ontbrak, werd het vermogen van Viper om zelfstandig en flexibel op te treden beperkt.

Ook werd het moeilijker om intell driven spe- ciale operaties uit te voeren. Hoewel dit een beperking bleek voor de operationele mogelijk- heden leidde het geenszins tot minder opera- tiele uitdagingen. De insurgency in Uruzgan zorgde namelijk voor geduchte tegenstand.

Veel tegenstand in Uruzgan

Het beeld over de insurgency dat tijdens de verkenningen van SFTG-A was ontstaan, werd bevestigd tijdens de eerste rotaties van Viper. De situatie in Uruzgan was veel dreigender dan de SFTG-A het jaar ervoor had ervaren in Kanda- har. Verkenningen ten noorden van de provin- ciale hoofdstad Tarin Kowt leidden veelvuldig tot hevige gevechtscontacten. De opstande- lingen leken elke buitenlandse inmenging te willen bestrijden en probeerden met veel geweld de coalitietroepen de toegang tot hun gebieden te ontzeggen. Ondanks het feit dat de missie voor Nederlandse SOF in Uruzgan dus onder ISAF viel, en niet in het teken stond van terrorismebestrijding, bleek al gauw dat de aard van de tegenstand in het nieuwe missie- gebied aanzienlijk gewelddadiger was.

De gevechten in Uruzgan pasten in het patroon dat eveneens in de naburige provincies zicht- baar werd. Ook in Helmand en Kandahar stuit- ten de coalitiegenoten van ISAF op fel verzet. De opstandelingen voerden zelfs grootschalige offensieven uit om de ontplooiing van de inter- nationale troepen te dwarsbomen. Slechts met de nodige moeite konden deze offensieven tot staan worden gebracht, zoals bijvoorbeeld tijdens 'Operatie Medusa' in september 2006 in Kandahar. Het aantal aanvallen op de buiten- landse militairen verdubbelden dat jaar tot zes- honderd per maand. Deze vonden met name plaats in de zuidelijke en oostelijke provincies. De hoopvolle verwachtingen dat ISAF tijdens stage III nauwelijks gevechtsoperaties zou uitvoeren, kwamen dus niet uit.⁶⁹

De eerste rotatie van Viper werkte nauw samen met Australische Special Operations Forces

In de beginperiode van de missie bereikten de gewelddadigheden nog maar mondjesmaat het Nederlandse publiek.⁷⁰ De aard van de SOF-operaties zou grotendeels pas duidelijk worden na de toekenning van de Militaire Willemsorde voor getoonde moed en beleidvol optreden aan kapitein Marco Kroon, in 2009.⁷¹

Toch sijpelde ook in 2006 al iets van de situatie in het gebied door naar Nederland. In november 2006 vertoonde de Nederlandse journalist Vic Franke beelden van een gevechtssituatie in de buurt van Wanow, ten noordoosten van de basis bij Tarin Kowt.⁷² De video, genaamd '09:11 Zulu' wekte beroering, niet alleen vanwege de intensiteit van het gevecht maar ook door de kritische meningen van de Nederlandse commando's, die meenden dat ze met de Viper-missie niet naar vermogen werden ingezet. Hoewel het incident de PvdA en GroenLinks aanleiding bood tot het stellen van Kamervragen, zou het geen verregaande consequenties hebben.⁷³

Wijze van optreden

De operationele omgeving alsmede de ervaringen van internationale SOF-partners hadden invloed op het optreden van taakgroep Viper. Allereerst leerde de SFTG Viper al snel dat het niet eenvoudig was om de insurgency te bestrijden.⁷⁴ De insurgents waren zelden als zodanig herkenbaar; vaak gingen ze op in de lokale bevolking. Bovendien bleken ze over een groot adaptief vermogen te beschikken, zo blijkt onder meer uit verslagen door betrokkenen.⁷⁵

De commandant van de vierde rotatie betoogde dat de vijandelijke strijders gedurende de missie leerden dat 'vechten tegen ISAF-troepen met klein-kaliberwapens weinig effectief was. In plaats van de directe confrontatie aan te gaan [verlegden de opstandelingen] hun tactieken meer en meer naar het plaatsen van geïmproviseerde explosieven'.⁷⁶

De bevolkte en gecultiveerde gebieden – *green zones* genoemd – waren vanwege de slechte

begaanbaarheid niet altijd geschikt voor optreden met voertuigen. Daarom experimenteerde de taakeenheid met verschillende operatieconcepten. Een kleine eenheid trad bijvoorbeeld 's nachts te voet een dorp binnen, waarna bij de eerste schemering de voertuigen bijtrokken. Een andere mogelijke wijze van optreden was het heimelijk inrichten van observatieposten om vervolgens met een ogenschijnlijk zwakke eenheid de groene zone in te trekken.⁷⁷ Zodoende werd getracht de insurgents te verleiden hun ware aard te tonen.⁷⁸

In andere gevallen opereerden de operators van Viper in de onoverzichtelijke groene zone in kleine groepen van vier tot twaalf man, met rugdekking vanaf de hoger gelegen terreindelen.⁷⁹ Kortom, verrassing door creativiteit en flexibiliteit was het devies.⁸⁰ De zoektocht naar insurgents binnen de groene zones bracht echter ook de nodige risico's met zich mee.

Een tweede gevolg van de operationele omgeving, maar ook van de taakorganisatie en de beperkte beschikbaarheid van enablers, was de voortzetting van het geclusterde optreden, dat tijdens de SFTG-A al was ingezet. Zo trad de eerste rotatie initieel op met twee clusters van twee ploegen. Nadat één ploeg vertrok naar Deh Rawood werden de overige drie ploegen samengevoegd tot één integrale eenheid. Rotatie twee nam de taakorganisatie van de vorige rotatie over. Nadat vanaf de derde rotatie de enkele ploeg uit Deh Rawood was teruggetrokken, werden de teams gebundeld en als één taakeenheid ingezet.⁸¹

Het clusteroptreden werd vooral ingegeven door de hoge dreiging van de insurgency. Hierdoor werd de vuurkracht van een enkele ploeg niet voldoende geacht. Ook de beperkte beschikbaarheid van enablers belast met de opsporing van IED's speelde een rol: er was vaak niet voldoende capaciteit om meerdere elementen van Viper te ontplooiën.⁸²

Ten derde groeide gedurende de missie het belang van CAS en grondgebonden vuursteun. Hiertoe was tijdens de missie van de SFTG-A al een eerste aanzet gedaan.⁸³ Tijdens operaties

FOTO KCT

bleek dat de boordwapens en de eigen vuursteunmiddelen niet afdoende waren om enerzijds de veiligheid van eigen personeel te waarborgen en anderzijds de tegenstander effectief te kunnen bestrijden.⁸⁴

Gedurende de vijf rotaties van Viper werden veel gevechten met de insurgency beslecht door de gecoördineerde inzet van CAS en grondgebonden vuursteun.⁸⁵ Vuursteun en luchtsteun namen niet alleen een prominente plaats in tijdens de uitvoering van operaties, maar ook gedurende de planning en voorbereiding door de staf.⁸⁶

Ten slotte nam het belang van de rol van leiders en commandanten toe. Gedurende de Vipermissie was er sprake van intensieve gevechten, een diffuse, complexe omgeving en wisselende

Veel gevechten vonden plaats in de bevolkte 'green zones'

van het NRC *Handelsblad* over de afvoer van gevangenen en de commotie na het verschijnen van '09:11 Zulu'.

De inbedding in de TFU in plaats van in de internationale SOF-structuur bleek van grote invloed. Met uitzondering van de eerste rotatie werd de SFTG Viper in grote mate beperkt door de geringe mate van vrijheid van operationeel handelen en het ontbreken van eigen noodzakelijke enabling capaciteit. Voor capaciteiten als genie, EOD, inlichtingen, *Electronic Warfare* (EW)-teams en vuursteun moest de SFTG aankloppen bij de TFU.⁸⁷ De toenemende verstrengeling met de TFU had eveneens enige terughoudendheid van internationale SOF-eenheden tot gevolg. Hierdoor had Viper minder toegang tot hoogwaardige inlichtingen en internationale ISR-capaciteit. In de ogen van sommige operators werd hierdoor te weinig gebruik gemaakt van de specifieke capaciteiten van Nederlandse SOF.

Ondanks de operationele beperkingen maakte de Nederlandse SOF-gemeenschap met de inzet in Uruzgan toch een sterke ontwikkeling door. De complexe operationele omgeving en de vele intensieve gevechtsacties leiden tot nieuwe inzichten over de mogelijkheden van SOF in een counterinsurgency. Meer specifiek maakte vooral het denken over meervoudig ploegoptreden, lucht- en vuursteun en de invloed van leiderschap een stap voorwaarts.

Al met al kunnen we concluderen dat de inbedding in de TFU-structuur en de daaruit voortvloeiende taakorganisatie, de voornaamste oorzaken waren waarom het optreden van de SFTG Viper overwegend conventioneel van aard was. Ondanks de complexe missies in een hoog geweldsspectrum die zijn uitgevoerd, karakteriseren de meeste operaties van Viper zich niet als speciale operaties. Een belangrijk conclusie die de SOF-gemeenschap dan ook heeft getrokken, is dat bij toekomstige SOF-missies altijd zou moeten worden gestreefd naar inbedding in een (internationale) SOF-structuur en de beschikking over eigen enablers, opdat

geweldsniveaus. Het belang van leiderschap blijkt ook uit de vele dapperheidsonderscheidingen voor *junior leaders* van Nederlandse SOF. De redenen daarvoor onderschrijven dat leiderschap onder extreme omstandigheden vaak het verschil heeft gemaakt tijdens de operaties van Viper.

Subconclusie

Tot welke inzichten heeft de missie van SFTG Viper nu geleid? Op politiek niveau is er nauwelijks gedebatteerd over de inzet van Nederlandse SOF. De SFTG Viper zou immers worden ingebed in de TFU en dus was er geen reden om de taakeenheid apart te behandelen. Niettemin krijgt berichtgeving over speciale operaties, gezien het heimelijke karakter ervan, vaak de warme aandacht van de media en het publiek, zo bewijst ook de reactie op de berichtgeving

er volwaardige speciale operaties kunnen worden uitgevoerd.

TF55 en de operaties in Zuid-Afghanistan, 2009-2010

Na de terugtrekking van Task Force Viper in 2007 bleven elementen van het KCT stand-by staan om op korte termijn te worden ingezet

als de TFU hierom verzocht. Het zou echter tot eind 2008 duren eer de afdeling Joint Speciale Operaties van de Defensiestaf weer een bijdrage van Nederlandse SOF zou onderzoeken.⁸⁸

Op 13 maart 2009 meldde minister Eimert van Middelkoop de voorgenomen inzet van Nederlandse SOF in een brief over de voortgang van de missie in Uruzgan. In de brief beschreef de minister dat er 'dringend behoefte bestaat aan de inzet van commando's en mariniers ter verbetering van de inlichtingenpositie'.⁸⁹ Daarom, zo schreef de minister, is besloten tot de missie die was 'gericht op het uitvoeren van verkenningen, het verzamelen van inlichtingen en het aangrijpen en arresteren van Talibanleiders en *insurgents* die zich bezig houden met het plegen van aanslagen en het plaatsen van IED's'.⁹⁰

Het basisidee was dat SOF zich buiten de inktvlekken zouden ophouden om de druk op de activiteiten van de TFU en het PRT binnen die inktvlekken te verminderen.⁹¹ In het daaropvolgende debat kwam de missie kort ter sprake, waarbij enkele Kamerleden zich afvroegen of de regering gezien de aard en de omvang geen aparte artikel-100 procedure voor de missie had moeten volgen. Minister Van Middelkoop verklaarde daarop echter dat hij van mening was dat de missie niet buiten de bestaande mandaten viel, en daarmee was de kous af.

De wens van Nederlandse SOF om te worden ingebed binnen de bestaande internationale ISAF SOF-structuur werd vervuld. TF55 zou niet onder TFU-commando opereren, maar direct ressorteren onder de commandant van ISAF-SOF, een ondercommandant van de commandant van ISAF.⁹² Dat was een stap vooruit. De taakstelling die TF55 meekreeg van de minister van Defensie betekende eveneens een vooruitgang ten opzichte van de missie van daarvoor. Beschouwde minister Kamp de SFTG Viper nog als een bijzondere verkenningsseenheid, primair belast met het verzamelen van inlichtingen en ondersteunende taken als *Quick Reaction Force*, TF55 was in de ogen van zijn opvolger Eimert van Middelkoop wel degelijk een echte speciale eenheid, met speciale taken.⁹³

Doordat TF55 de opdracht kreeg zich te richten op de insurgent-netwerken kon de taakeenheid het gevecht naar de tegenstander brengen en voeren op eigen voorwaarden.

Wat tegenviel was echter het feit dat er onvoldoende mogelijkheden waren om TF55 eigen enablers mee te geven, zoals TF55 graag wenste. Daardoor was TF55 gedurende de missie wederom afhankelijk van de TFU voor het verkrijgen van noodzakelijke capaciteit als EOV, genie, vuursteunmiddelen (mortieren) en EOD.⁹⁴ Andere schaarse middelen, zoals helikopters en ISR, diende de taakeenheid te onttrekken van RC-South. De afhankelijkheid en de schaarse beschikbaarheid van de enablers was, zoals aangegeven, van invloed op de flexibiliteit en het operationele tempo van TF55.⁹⁵

Heroriëntatie op de ISAF-strategie

De ontplooiing van TF55 in het voorjaar van 2009 viel samen met een heroriëntatie van de internationale campagne in Afghanistan. De westerse inspanningen van de voorgaande jaren hadden nog niet geleid tot een eind aan het geweld in Afghanistan. Na het aantreden van president Barack Obama in januari 2009 zette de Verenigde Staten nog meer in op een koerswijziging. Obama stelde generaal Stanley McChrystal aan om de internationale troepenmacht te gaan leiden. Na een uitvoerige analyse

van het conflict stelde McChrystal vast dat de ISAF-missie te kampen had met een gebrek aan middelen, een gebrek aan politieke wil en bovenal een gebrek aan een overkoepelende strategie.⁹⁶

TF55 was bestemd om in en rond Uruzgan op te treden. De volledige taakeenheid besloeg 76 man, waarbij de kern evenals bij Viper bestond uit vier ploegen.⁹⁷ De overkoepelende staf was qua omvang een tussenvorm van de twee voorgaande missies. Net als de SFTG-A zou TF55 deel gaan uitmaken van een internationale SOF-bevelsstructuur. Omdat generaal McChrystal meer eenheid van inspanning wilde, werden regionale *Special Operations Command and Control Elements* (SOCCE) ingesteld. Deze moesten de speciale operaties onderling en met de regionale hoofdkwartieren afstemmen.⁹⁸ Om deze reden namen de staf en de liaisons van TF55 hun intrek op Kandahar Airfield.

Ondanks de toegenomen coördinatie, dienden de operaties vooral door de staf van TF55 zelf te worden gegenereerd en in de ISAF-lijn te worden voorgelegd voor goedkeuring. Ook verzocht TF55 voorafgaande aan elke operatie goedkeuring in de nationale lijn aan de Defensiestaf. Hiermee werd de tijdens SFTG-A ingezette ontwikkeling van plannen op laag niveau doorgezet.

Grote invloed van richtlijnen ISAF-commando

Van grote invloed op het optreden van TF55 was de komst van McChrystal als commandant van ISAF en de zogeheten *directives* die gedurende de missie onder zijn commando werden uitgegeven. Deze richtlijnen waren een belangrijk uitvloeiende van de hernieuwde strategie, die er voornamelijk op gericht was de bescherming van de Afghaanse bevolking centraal te stellen en daarmee haar steun te winnen voor de Afghaanse overheid en de coalitie.

Hoewel deze inzichten en zijn ideeën over counterinsurgency op zichzelf niet nieuw waren, zag McChrystal zeer nauwlettend toe op daadwerkelijke naleving van de principes ervan.⁹⁹ Voorgenomen operaties moesten bijvoorbeeld aan steeds meer en strengere voorwaarden voldoen om te worden goedgekeurd. Zo legde McChrystal nachtelijke operaties aan banden en eiste hij grote terughoudendheid bij het gebruik van geweld.¹⁰⁰ Ook dienden operaties uitvoerig te worden vastgelegd, opdat eventuele incidenten grondig konden worden uitgezocht en gecommuniceerd. Hoewel dit extra stafwerk betekende, hadden de richtlijnen met de beperkingen tot geweldgebruik relatief weinig invloed op het optreden van de Nederlandse SOF. Het gebruik van geweld was tijdens de recente Nederlandse missies altijd al aan strikte voorwaarden gebonden.

Andere richtlijnen, zoals de restricties op nachtelijke operaties, hadden wel invloed. Hierdoor werd de mogelijkheid tot verrassend optreden bij duisternis (dat tijdens SFTG Viper nog veel gebeurde) namelijk teruggebracht. De belangrijkste richtlijn die werd uitgegeven gedurende de missie behelsde de verplichting om te *partneren* met een Afghaanse eenheid. Dit leidde

FOTO ICT

Een operator doorzoekt een ondergronds irrigatiekanaal ('karesh')

ertoe dat TF55 ging samenwerken met een Afghaanse politie-eenheid, die de taakeenheid omdoopte tot *Special Response Team Uruzgan* (SRTU).¹⁰¹

De gedachte achter de *partnering*-filosofie was enerzijds het verbeteren van het niveau van de Afghaanse veiligheidstroepen, zodat deze op termijn de taken van de internationale troepen konden overnemen. Anderzijds zou het gebruik van Afghaanse eenheden moeten leiden tot meer draagvlak van de lokale bevolking voor ISAF-operaties en, belangrijker nog, voor de Afghaanse overheid.¹⁰² Hoewel het partneren initieel stroef verliep, in verband met de beperkte aanwas en het grote verloop van opgeleide agenten, bleek de opgedane ervaring erg waardevol. Door de intensieve samenwerking met de SRTU werd de Nederlandse SOF-gemeenschap weer herinnerd aan een primaire SOF-taak die door de jaren heen op de achtergrond was geraakt: Military Assistance.

Uruzgan buiten het zwaartepunt van ISAF

Een richtlijn die ten slotte ook veel invloed had op het optreden van TF55 was het besluit van het ISAF-commando in 2009 om Kandahar-stad en centraal Helmand tot de zwaartepunten van de inspanningen te verklaren. Als gevolg hiervan besloot RC-South om de inzet van schaarse ISR-middelen en helikoptercapaciteit op deze gebieden te concentreren.¹⁰³

Om de insurgents op te kunnen sporen en effectief te kunnen opereren, had TF55 echter ook dringend behoefte aan goede inlichtingen met behulp van ISR-middelen en de mogelijkheid om helikopters in te zetten. Vanwege de koerswijziging kreeg TF55 echter minder toegang tot deze schaarse capaciteit. Doordat de eenheid door operaties buiten de provincie effecten wist te bereiken in Uruzgan kon ze af en toe toch gebruikmaken van schaarse middelen terwijl ze tegelijkertijd een bijdrage leverde aan de TFU-missie.

Wijze van optreden

Legio aspecten zijn van invloed geweest op het opereren van TF55. Hiervoor is de invloed van de politieke opdracht, de inbedding in de

FOTO: KCT

SOF-structuur en de implicaties van de richtlijnen vanuit het ISAF-hoofdkwartier al genoemd. Maar ook de veranderde strijdwijze van de insurgency en de instroom van nieuw materieel speelde een rol. Allereerst de insurgency. In de loop der jaren hadden de insurgents hun strijdwijze in de provincie Uruzgan gewijzigd. Tijdens de directe confrontaties van 2006 en 2007 hadden de opstandelingen zware verliezen geleden. Vanaf begin 2008 had de TFU een kwetsbare dominantie verworven over de bevolkingscentra. Dit had invloed op de strijdwijze van de opstandelingen.

In tegenstelling tot de jaren ervoor vermeden de insurgents de gevechten met de coalitie-troepen binnen de zogenoemde 'inktvlakken', maar maakten ze steeds meer gebruik van IED's. Dit had gevolgen voor de verplaatsingsmogelijkheden – ook voor TF55. Verplaatsen

TF55 voerde gerichte operaties uit om opstandelingen op te pakken of wapen- en munitieopslagplaatsen te ontmantelen

met voertuigen werd moeizaam, tijdrovend en riskant. Verrassing en snelheid konden vrijwel niet meer worden verkregen.

Buiten de inktvlekken hadden de opstandelingen een grotere mate van bewegingsvrijheid. Ze gebruikten de vaak onherbergzame buitengebieden om aanslagen voor te bereiden en te recupereren. Het aangrijpen van de opstandelingen in deze bolwerken was een taak die was weggelegd voor de SOF-eenheden van de coalitie.¹⁰⁴ Dit betekende dat TF55, om effectief te kunnen zijn, vooral buiten de inktvlekken diende te opereren.¹⁰⁵ Een van de inzetopties die TF55 gedurende de missie veelvuldig toepaste was de verstoringsoperatie. Deze kenmerkt zich door een verblijf voor langere duur in een insurgents gedomineerd gebied om zo hun bewegingsvrijheid te verminderen en activiteiten te verstoren.¹⁰⁶

Een andere optie was een kortdurende, intensieve inzet – vaak met helikopters – gericht op het snel behalen van een concreet doel, bijvoorbeeld de aanhouding van een kopstuk van de insurgency.¹⁰⁷ De weergegeven inzetopties geven we hier overigens zeer gesimplificeerd weer. Bovendien waren uiteraard vele andere tussenvormen mogelijk.

De ervaringen die met helikopters, CAS, ISR, lucht- en vuursteun gedurende eerdere missies waren opgedaan, zetten zich voort tijdens de periode van TF55. Maar er werden ook ervaringen opgedaan met nieuwe inzetmiddelen. Mede door de aanwezigheid van parachutes en de toewijzing van tactisch luchttransport in de vorm van een C-130 is het mogelijk geweest een para-eenheid middels vrije val in te zetten in 2009.¹⁰⁸ Verder heeft de taakeenheid gedurende de missie ook gewerkt met quads en boten.

Hoewel er in sommige gevallen ook (delen van) operaties werden uitgevoerd met kleine groepjes operators, zette de trend om geclusterd te opereren door – vooral bij voertuigoptreden. Met het toenemende aantal specialisten nam de omvang van de eenheid nog meer toe. Door de eerdere operationele ervaringen had inmiddels de functie van Commandant Meervoudig Ploegoptreden (MPO) binnen de SOF zijn intrede gedaan – een functionaliteit die met de toegenomen grootte van de eenheid goed tot zijn recht kwam tijdens de missie. Deze commandant gaf leiding aan de gehele eenheid inclusief enablers, zodat de ondercommandanten van de verschillende elementen, zoals aanvalsteams, observatieposten, verkenningsteams, sniper-teams, operators op voertuigen en quads weliswaar veel vrijheid van handelen behielden, maar de synergie van de operatie gewaarborgd bleef.

De veelheid aan verschillende specialistische teams en enabling capaciteiten vergde wederom veel van de leiders en commandanten van TF55. Gedurende de missie werd de eenheid gecon-

NOTEN

- 1 Onder het spectrum van speciale operaties worden de taken *Special Reconnaissance and Surveillance* (SR&S), *Direct Action* (DA) en *Military Assistance* (MA) verstaan, zie: North Atlantic Treaty Organisation, *Allied Joint Doctrine for Special Operations*, AJP 3.5, ratification draft 1, (Brussel: NATO 2009).
- 2 Captain Malcom Braily, *The Transformation of Special Operations Forces in Contemporary Conflict: Strategy, Missions, Organisations and Tactics*, Land Warfare Studies Centre Working Paper no. 127, November 2005, 4.
- 3 M. Tugwell, and D. Charters, 'Special Operations and the Threats to United States Interests in the 1980s', in F.R. Barnett, B. Hugh Tovar and R.H. Shultz (red.), *Special Operations in US Strategy*, (Washington DC.: National Defense University Press 1984) 35.
- 4 Colin S. Gray, *Explorations in Strategy*, (Westport CT.: Praeger 1998) 151.
- 5 North Atlantic Treaty Organisation, *Allied Joint Doctrine for Special Operations*, AJP 3.5, ratification draft 1, (Brussel: NATO 2009).
- 6 Voor een uitgebreide beschrijving van deze taken, zie: ibidem.
- 7 James Kiras, *Special Operations and Strategy: From World War II to the War on Terrorism*, (New York: Routledge 2006) 113.
- 8 William McRaven, *Spec Ops: Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*, (New York: The Random House 1996) 2.
- 9 Alastair Finlan, 'Warfare by other means: special forces, terrorism and grand strategy', *Small Wars & Insurgencies* 14, (2003) (1) 94-95.
- 10 David Tucker en Christopher Lamb, *United States Special Operations Forces*, (New York: Columbia University Press 2007) 237.
- 11 Deze trend was overigens al voor 2001 ingezet, zie Major General P.J. Schoemaker, 'U.S. Special Operations Forces: the way ahead', *Special Warfare* 11 (winter 1998) (1) 5.
- 12 M. Fitzsimmons, 'The importance of Being Special: Planning for the future of Special Operations Forces', *Defense and Security Analysis* 19 (2003) (3) 203-218.
- 13 Bryan D. Brown, US SOCOM meeting the 21st century challenges, *Joint Forces Quarterly*, 40 (2006) (1) 38-43; Andrew Feickert, 'U.S. Special Operations Forces (SOF): Background and issues for congress', *Congressional Research Service Report for Congress*, 15 juli 2011; Captain Malcom Braily, 'The Transformation of Special Operations Forces in Contemporary Conflict'.
- 14 S. Sjoberg, *The evolution of French Special Forces, experiences from the past, adapted for the future*, (Stockholm: 2004) 47-52; T. Gratrud, *Norwegian Special Forces: Their Role in Future Counterinsurgency Operations* (Philidelphia, 2009) 6-15.
- 15 T. Shanker, 'Conduct of war is redefined by success of special forces', *New York Times*, 21 januari 2001; R. Scarborough, 'Pentagon uses Afghan war as model for Iraq', *Washington Times*, 4 december 2001; Seymour Hersh, 'The Iraq hawks: can their plan work?' *New Yorker*, 24 december 2001.
- 16 Kalev I. Sepp, 'Special Forces', Thomas Rid and Thomas A. Kean (red.), *Understanding counterinsurgency: Doctrine, operations and challenges*, (New York: Routledge 2010) 128-140.
- 17 Zie bijvoorbeeld: Adam Cobb, 'Intelligence adaptation: The Bin Laden raid and its consequences for US strategy', *RUSI Journal* 164 (2011) (4) 54-62.
- 18 Kamerstuk 1999-2000, 26800-X, nr. 46, Tweede Kamer; Kamerstuk 2000-2001, 27400-V, nr. 29, Tweede Kamer.
- 19 H.G. van den As, 'Nederlandse special forces in ontwikkeling: een toenemende toegevoegde waarde', *Carré* 30 (2007) (3) 10-14.
- 20 S.G. Jones, *In the Graveyard of Empires* (New York: W.W. Norton & Company 2009).
- 21 Jason Burke, *The 9/11 Wars* (London: Allen Lane 2011) 303-306.
- 22 Kamerstuk 2003-2004, 27925, nr. 105 Tweede Kamer.
- 23 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 159 Tweede Kamer.
- 24 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 172 Tweede Kamer.
- 25 Handelingen 2004-2005, 27925, nr. 61, Tweede Kamer, blz. 3946; Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 159, Tweede Kamer; Handelingen 2004-2005, 27925, nr. 56, Tweede Kamer, blz. 3648-3676.
- 26 Handelingen 2004-2005, nr. 56, Tweede Kamer, blz. 3648-3676.
- 27 Ibidem.
- 28 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 166, Tweede Kamer.
- 29 Bijvoorbeeld: Kamervragen met antwoord 2001-2002, nr. 609, Tweede Kamer; Handelingen 2004-2005, 29754, nr. 48, Tweede Kamer 3039-3123.
- 30 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 183, Tweede Kamer.
- 31 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 167, Tweede Kamer.
- 32 Handelingen 2004-2005, 27925, nr. 56, Tweede Kamer, pag 3648-3676.
- 33 Ibidem.
- 34 Kamerstuk 2004-2005, 27925, nr. 167, Tweede Kamer.
- 35 'Evaluatie Nederlandse Special Forces Taakgroep in operatie Enduring Freedom, april 2005-april 2006', bijlage bij Kamerstuk 2006-2007, 29521, nr 33, Tweede Kamer.
- 36 Ibidem.
- 37 Jason Burke, *The 9/11 wars*, 304-307.
- 38 O.P. van Wigger, 'De Nederlandse Special Forces Task Group (SFTG) in Operatie Enduring Freedom', *Carré* 30 (2007) (3) 36-39.
- 39 Ibidem.
- 40 Ibidem.
- 41 Ibidem.
- 42 'Evaluatie Nederlandse Special Forces Taakgroep in operatie Enduring Freedom'.
- 43 'Terug uit Afghanistan', *De Groene Baret* 54 (2005) (3) 12-13.
- 44 O.P. van Wigger, 'De Nederlandse Special Forces Tasg Group (SFTG) in Operatie Enduring Freedom'.
- 45 'Evaluatie Nederlandse Special Forces Taakgroep in operatie Enduring Freedom'.
- 46 Ibidem.
- 47 Ibidem.
- 48 Dit geldt voor de militaire goedkeuring in het missiegebied; uiteraard was er ook goedkeuring nodig vanuit de nationale lijn.
- 49 'Evaluatie Nederlandse Special Forces Taakgroep in operatie Enduring Freedom'.
- 50 Ibidem.
- 51 Kamerstuk 2006-2007, 29521, nr. 33, Tweede Kamer.
- 52 E. Jellema, 'Special Operations Task Group (SOTG): Operationele ontwikkelingen binnen het Korps Commandotroepen', *Infanterie* 16 (2011) (2) 4-9.
- 53 A. Rashid, *Descent into chaos, how the war against Islamist extremism is being lost in Pakistan, Afghanistan and Central Asia* (London: Allen Lane, 2009) 353-356.
- 54 Jason Burke, *The 9/11 Wars*, 310-312.
- 55 Christ Klep, *Uruzgan, Nederlandse militairen op missie, 2005-2010* (Amsterdam: Boom, 2011) 27-35.
- 56 George Dimitriu and Beatrice de Graaf, 'The Dutch COIN approach: Three years in Uruzgan, 2006-2009', *Small Wars & Insurgencies* 21 (2010) (3) 429-458; 'Eindevaluatie Nederlandse bijdrage aan ISAF 2006-2010', bijlage bij Kamerstuk 2011-2012, 27925, nr. 436, Tweede Kamer.
- 57 Kamerstuk 2005-2006, 27925, nr. 201, Tweede Kamer; Kamerstuk 2005-2006, 27925, nr. 207, Tweede Kamer.
- 58 'Nederlandse hulp bij arrestaties in Afghanistan', *NRC Handelsblad*, 18 maart 2006.
- 59 'Oppositie eist opheldering over Afghanistan', *Volkskrant*, 19 maart 2006.
- 60 Handelingen 2005-2006, nr. 60, Tweede Kamer, 3839-3844.
- 61 Zie bijvoorbeeld: Kamerstuk 2005-2006, 27925, nr. 201 Tweede Kamer; Handelingen 2005-2006, nr. 60, Tweede Kamer, blz. 3839-3844; Kamervragen met antwoord 2001-2002, nr. 926; Adviesraad Internationale Vraagstukken, *AIV-interim-advies 'Terrorisbestrijding in Europees en internationaal perspectief; interim-advies over het folterverbod'*, bijlage bij: Kamerstuk 2005-2006, 30300 V, nr. 92, Tweede Kamer.
- 62 Zie bijvoorbeeld Kamerstuk 2005-2006, 27925, nr. 213, Tweede Kamer.

- 63 Kamervragen met antwoorden, 2006-2007, Aanhangsel 471, Tweede Kamer.
- 64 E. Jellema, 'Special Operations Task Group (SOTG)'.
- 65 Commandant SFTG Viper 1, 'DTF-acties Nederlandse special forces in de Chora-vallei', *Carré* 30 (2007)(3) 30.
- 66 Ibidem, zie ook: Ministerie van Defensie, *Uitreiking Militaire Willems-orde aan de kapitein Marco Kroon* (Den Haag: Directie Voorlichting en Communicatie 2009) 29.
- 67 Dit is onder meer te herleiden uit: J.W. van Dijk, 'Special Forces, Task group Viper 4 (SFTG-4)', *Qua Patet Orbis* 55 (2007) (3) 66.
- 68 Commandant SFTG VIPER 4, 'Een breed scala van special operations', *Infanterie* 13 (2007) (1) 5.
- 69 Jason Burke, *The 9/11 wars*, 212-213.
- 70 Kamerstuk 2005-2006, 27925, nr. 221, Tweede Kamer
- 71 'Uitreiking Willemsorde onthult hevige strijd Uruzgan', *NRC Handelsblad*, 29 mei 2009.
- 72 Ibidem.
- 73 Kamervragen met antwoorden, 2006-2007, Aanhangsel 471, Tweede Kamer; Kamervragen met antwoorden, 2006-2007, Aanhangsel 474, Tweede Kamer.
- 74 Ministerie van Defensie, *Uitreiking Militaire Willemsorde aan de kapitein Marco Kroon*, 29.
- 75 Ibidem en Commandant SFTG VIPER 4, 'Een breed scala van special operations', 5.
- 76 Ibidem.
- 77 Ibidem, 6-7.
- 78 Kapitein Sander, 'Dapperheidsonderscheidingen', *De Groene Baret* 59 (2010) (2) 9.
- 79 Sergeant der Mariniers Fred, 'Dapperheidsonderscheidingen', *De Groene Baret* 59 (2010) (2) blz. 11 en J.W. van Dijk, 'Special Forces, Task group Viper 4 (SFTG-4)', 66.
- 80 Commandant SFTG Viper 1, 'DTF-acties Nederlandse special forces in de Chora-vallei', 31.
- 81 Kapitein Maarten, 'Dapperheidsonderscheidingen', *De Groene Baret* 59 (2010) (2) 8.
- 82 Commandant SFTG Viper 5, 'Special forces task unit Viper; verkenningen in de groene zone', *Infanterie*, 13 (2008)(2) 16-20.
- 83 C. Dalebout, 'Terugblik inzet KCT in Uruzgan', *Landmacht* (2010) (9) 15-18.
- 84 E. Jellema, 'Special Operations Task Group (SOTG)'.
- 85 Uit bijvoorbeeld: Ministerie van Defensie, *Uitreiking Militaire Willemsorde aan de kapitein Marco Kroon*, blijkt dat alle zes de acties beslecht zijn met steun van het luchtwapen.
- 86 Kapitein Sander, 'Dapperheidsonderscheidingen', 9.
- 87 Commandant SFTG VIPER 4, 'Een breed scala van special operations', 8.
- 88 'Task Force 55, goed bewapende groene baretten', *Trouw*, 6 september 2009; 'Maximaal resultaat, Commandant der Strijdkrachten Peter van Uhm maakt eindbalans missie in Oeroezgan op', *Telegraaf*, 24 juli 2010.
- 89 Kamerstuk 2008-2009, 27925, nr. 330, Tweede Kamer.
- 90 Ibidem.
- 91 'Eindevaluatie Nederlandse bijdrage aan ISAF 2006-2010'.
- 92 Ibidem.
- 93 Ibidem.
- 94 Ibidem.
- 95 Commandant SFTE 3 TF55, 'Hydra in de praktijk', *Qua patet orbis* 58 (2010) (1) 98-99.
- 96 General Stanley McChrystal, 'Commander ISAF's initial assessment', Kabul, 2009.
- 97 Kamerstuk 2008-2009, 27925, nr. 330, Tweede Kamer.
- 98 Colonel Ronald M. Johnson, 'Command and control of special operations forces in Afghanistan, Is unity of effort good enough?', Naval War College, 2009, geraadpleegd 20 januari 2012 op www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA513950.
- 99 G.R. Dimitriu, *Strategic Communication in Afghanistan, Alles draait om perceptie* (Breda: Nederlandse Defensie Academie 2011) 20- 23.
- 100 'McChrystal bans night raids without Afghan troops', *Reuters*, 5 maart 2010; Gareth Porter, 'McChrystal's Night Raiders: Killing Civilians, Growing Insurgents', 1 april 2010, geraadpleegd 11 oktober 2011 op www.counterpunch.org/porter04012010.html.
- 101 'Toespraak minister Van Middelkoop bij opening nieuwe Zaman Ali compound in Tarin Kowt', 6 juli 2010, geraadpleegd 14 januari 2012 op www.defensie.nl.
- 102 'Nieuw kamp voor speciale eenheid Afghaanse politie', 7 juli 2010, geraadpleegd 14 januari 2012 op www.defensie.nl.
- 103 United States Department of Defence, *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan* (2010) 12-20.
- 104 Kamerstuk 2008 - 2009, 27925, nr. 330, Tweede Kamer.
- 105 'Weekoverzicht Defensie-operaties 19 november 2009', geraadpleegd 12 januari 2012 op www.defensie.nl; 'Nieuw kamp voor speciale eenheid Afghaanse politie', geraadpleegd 12 januari 2012 op www.defensie.nl; Peter te Velde, 'Nederlandse SF in Helmand operatie actief', geraadpleegd 13 januari 2012 op <http://weblogs.nos.nl/defensie/2010/03/31/nederlandse-sf-in-helmand-operatie-actief/>.
- 106 Zie bijvoorbeeld: Peter te Velde, 'Nederlandse SF in Helmand operatie actief'; 'Minister van Middelkoop bezoekt Special Forces', geraadpleegd 10 januari 2012 op www.defensie.nl.
- 107 Zie bijvoorbeeld: Peter te Velde, 'Task Force 55: de korte goedkeuringslijntjes', geraadpleegd 12 december 2012 op <http://weblogs.nos.nl/defensie/2009/11/27/de-korte-lijntjes-om-operaties-goed-te-keuren/>
- 108 Leo van Westerhoven. 'Vallende sterren boven Afghanistan', *Vereniging Infanterie Officieren* 16 (2011) (1) 11-13.
- 109 General Stanley McChrystal, 'Commander ISAF's initial assessment'.
- 110 Kamerstuk, brief van Minister van Defensie aan Tweede Kamer 26800X nr. 46.
- 111 Kamerstuk 2010 - 2011, 32733, nr. 1, Tweede Kamer.
- 112 Adviesraad Internationale Vraagstukken, *Maatschappij en Krijgsmacht*, no. 48, (Den Haag: AIV 2006); 'Transatlantic Trends: Key Findings 2007' (Washington DC.: German Marshall Fund of the United States and the Compagnia di San Paolo 2007), 33.
- 113 Kamervragen met antwoorden, 2010-2011, nr. 2711, aanhangsel van de handelingen, Tweede Kamer.
- 114 'SOF Thruths', geraadpleegd 18 december 2011 op www.soc.mil/USA/SOC%20Headquarters/SOF%20Truths.html.
- 115 'Samen slimmer plannen, Special Operations Task Group bundelt krachten', *Landmacht* 9 (juli 2011) (5) 32-33; 'Hiervoor ben ik commando geworden', *Landmacht* 8 (december 2010) (9) 15-18.